

Список використаної літератури:

1. Глосарій Програми розвитку ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unpan.org/Directories/UNPublicAdministrationGlossary/tabid/928/language>.
2. Gregory F. British police system – with special reference to public order problems // Police and public order in Europe. – London, 1985.
3. Чернецький Є.Є. Публічне адміністрування заохочень: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. – К., 2011.
4. Липовська Н.А. Особливості інституціоналізації публічного адміністрування // Розвиток публічного адміністрування на засадах менеджменту: європейський контекст: Матер. наук.-практ. конф. / За заг. ред. С.М. Серьогіна. – Дніпропетровськ, 2009. – С. 17-18.
5. Шаров Ю.П. Менеджмент в публічному управлінні: від теоретичних моделей до практики діяльності // Розвиток публічного адміністрування на засадах менеджменту: європейський контекст: Матер. наук.-практ. конф. / За заг. ред. С.М. Серьогіна. – Дніпропетровськ, 2009. – С. 14-16.
6. Малиновський В.Я. Словник термінів і понять з державного управління. – Вид. 2-ге, доп. і виправл. – К., 2005.
7. Кривокульська Н. Адміністрування діяльності державних організацій в умовах динамічного зовнішнього середовища: проблемні аспекти та напрями удосконалення // Галицький економічний вісник. – 2011. – № 1. – С. 53-57.
8. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь, 2005.
9. Колодій А.Ф. Поняття і концепції демократичного врядування як напряму політичних та управлінських досліджень // Демократичне врядування в контексті глобальних викликів та кризових ситуацій: Матер. наук.-практ. конф. за міжнар. участю. – Львів, 2009. – С. 10-25.
10. Гусев В.О. Поширення української мови в мовному просторі України // Українська мова: історичний і сучасний аспект. – К., 2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.academy.gov.ua/news/Doc/news_2008_12_04_gusev.doc.
11. Новий тлумачний словник української мови: У 4 т. / Уклад.: В. Яременко, О. Сліпущко. – К., 2000. – Т. 3: О – Р.
12. Даль В.И. Толковый словарь живого великорусского языка: В 4 т. – М., 1999. – Т. 3: П. – 1999.
13. Кілієвич О. Англо-український глосарій термінів і понять з аналізу державної політики та економіки. – К., 2003.
14. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – К., 2003. – Т. 5: П – С.
15. Оболенський О.Ю. Державна служба: Підруч. – К., 2006.
16. Lexicon of Terms and Concepts in Public Administration, Public Policy and Political Science. – 2-nd edition. – К., 1998.
17. Серняк О.І. Генеза поняття “Адміністративний капітал” // Ефективність державного управління: Зб. наук. праць. – 2009. – Вип. 21. – С. 132-139.
18. Бідзюра І. Формування національної толерантності/нетолерантності як актуальна проблема публічного адміністрування акцентує увагу на розмежуванні терміна «публічне адміністрування» // Освіта: Український наук. журнал. – 2011. – № 1. – С. 76-82.
19. Лоутон А., Роуз Э. Организация и управление в государственных учреждениях. – М., 1993.
20. Ostrom V. The intellectual crisis in American public administration. – Tuscaloosa, 1989.

Надійшла до редакції 27.11.2012

КЛОЧКО В.М., здобувач

(Національна академія внутрішніх справ)

УДК 343.791

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ У КРАЇНАХ ЄВРОПИ

Проведено аналіз кримінального законодавства країн Європи щодо кримінально-правового забезпечення та охорони ринку цінних паперів. Акцентовано увагу на основних тенденціях посилення кримінальної відповідальності за злочини цієї категорії.

я ц 4 я ц кримінальне законодавство, цінні папери, ринок цінних паперів, кримінально-правова охорона ринку цінних паперів, майнові злочини.

Проводиться аналіз уголовного законодавства стран по уголовно-правовому обеспечению охраны рынка ценных бумаг. Акцентируется внимание на основных тенденциях

усиления уголовной ответственности за преступления этой категории.

я ц 4 я ц уголовное законодательство, ценные бумаги, рынок ценных бумаг, уголовно-правовая охрана рынка ценных бумаг, имущественные преступления.

This article presents the analysis of criminal law in Europe on criminal law and health securities market. Attention is focused on the major trend of criminal responsibility for the crimes of this category.

Keywords: *criminal law, securities, securities market, criminal protection of the securities market, property crimes.*

Група країн Східної Європи, що входять до складу Ради Економічної Взаємодопомоги (РЕВ), до розпаду соціалістичної системи за економічними та іншими показниками, зокрема за рівнем правотворчої та правозастосовної діяльності, виглядала далеко не однакою. Помітно відрізнялися вони в орієнтації на західні та радянські правові школи. Стосовно цього можливо виділити практично діаметрально протилежні за тих часів (до середини 80-х рр. ХХ сторіччя) держави – Польщу та Болгарію.

Польська кримінально-правова наука і певним чином практика в межах можливих політичних рамок орієнтувалась на дослідження і розробку американських, французьких, англійських та німецьких вчених. Достатньо звернутися до робіт Брунона Холіста, Ежи Бафія, Арнольда Губинського, які намагалися в умовах «прокомуністичного закритого суспільства» зв'язати Захід та Схід.

Протилежною була ситуація у Болгарії, де найбільш відомі та впливові представники кримінально-правової науки (Дмитр Михайлов, Байчо Панев, Петр Цанков та ін.) чітко та не двояко орієнтувалися на радянську школу кримінального права.

Корінні соціально-політичні зміни в країнах Східної Європи, розпад СРСР та ліквідація РЕВ мали свій вплив і на зміст кримінального законодавства цих країн; зокрема, норми, що стосуються кримінально-правового забезпечення ринку цінних паперів, стали більше відповідати західним стандартам, але з акцентом на посилення жорсткості санкцій за такі діяння. Наприклад, згідно зі ст. 313 УК Болгарії той, хто публічно пропонує цінні папери у проспекті або обзорі про економічний стан, використовує фіктивні позитивні дані або замовчує негативні, що мають суттєве значення для прийняття рішення про придбання цінних паперів, несе покарання у виді позбавлення волі до трьох років та штрафом до п'ятисот левів.

У ст. 311 УК Польщі зазначено, що особа, котра в документації, пов'язаній з обігом цінних паперів, розповсюджує неправдиві відомості або замовчує інформацію про майновий стан, що має суттєве значення для придбання, відчуження цінних паперів, збільшення або зменшення вкладу, несе покарання у виді позбавлення волі на термін до трьох років.

Більш жорсткі у порівнянні, наприклад, з країнами СНД санкції стосовно осіб, що вчинили злочин на ринку цінних паперів, у Болгарії та Польщі, коли за ці діяння єдиним видом покарання є позбавлення волі, пояснюється головним чином необхідністю надійного захисту нових ринкових відносин у цих у минулому соціалістичних країнах.

Інтенсифікація процесів зближення фінансово-господарських механізмів співробітництва України з європейськими країнами має місце за самими різними напрямками, зокрема й у сфері права.

Звернення вітчизняних дослідників до законодавства країн Західної Європи і в першу чергу до законодавства, яке регулює відносини у сфері економічної діяльності, зокрема щодо протидії злочинам майнового характеру, є не випадковим. Саме в Західній Європі у період розвитку капіталізму поряд з економікою бурхливо розвивалась правова система захисту майнових інтересів громадян та держави.

У багатьох юридичних джерелах, написаних у різні історичні періоди, які аналізували Цивільний кодекс Наполеона Бонапарта, зазначалося, що важко уявити іншу таку країну, де б цивільне право настільки глибоко проникло в звичаї та стало невід'ємною частиною духовного життя та літератури усіх націй. Така висока оцінка правотворчих талантів політичного діяча пов'язана перш за все з тим, що йому у свій час вдалося об'єднати усе краще, що було накопичено в цій частині на європейському континенті до початку ХІХ ст.

Як зазначав з цього приводу Рене Давид, сім'я романо-германських правових систем виникла у Європі. Вона склалась у результаті зусиль європейських університетів, котрі на базі

кодифікації імператора Юстиніана виробили та розвили загальну для всіх юридичну науку, пристосовану до умов сучасного світу. Внесок кожної з європейських країн в те, що прийнято називати романо-германською правовою сім'єю, був певним чином унікальним. Наприклад, на думку фахівців у сфері порівняльного правознавства, німецький Кримінальний уклад – це «створений юридичний арифмометр», філігранна юридична робота виняткової точності [1, с. 156-158].

Специфічний характер правовідносин на ринку цінних паперів об'єктивно передбачає наявність сприятливих умов для вчинення різного роду зловживань майнового характеру. Саме з цієї причини цивільно-правові засоби впливу на зловживання у країнах Західної Європи доповнювались кримінально-правовими заборонами. Розвиток цивільного та кримінального права проходив у тісній взаємодії. І в теперішній час загальні принципи, цілі, задачі, засоби кримінально-правового впливу на осіб, які вчиняють зловживання на ринку цінних паперів, передбачені у низці європейських країн не лише в кримінальних кодексах, а також у цивільно-му та фінансовому законодавстві цих країн.

Так, Міжнародною Комісією по цінним паперам (ІОСКО) було визначено головні цілі та принципи регулювання фондового ринку: захист інвесторів; забезпечення прозорості та ефективності ринку та чесних правил торгівлі; зниження рівня системного ризику [2].

Саме тому при розгляді особливостей кримінально-правової охорони ринку цінних паперів в окремих країнах Західної Європи необхідно звертатися до нормативно-правових актів, які не є безпосередніми джерелами кримінального права тієї або іншої країни.

Стосовно цього викликає інтерес вирішення питання про захист ринку цінних паперів від злочинних посягань у Німеччині, де як основні джерела кримінально-правової охорони ринку цінних паперів використовують: Закон про біржі; Закон про кредитні операції; Закон про торгівлі цінними паперами; Кримінальний кодекс. Усі вони були прийняті у другій половині XIX ст.

Правовідносини у фінансово-бюджетній сфері постійно модернізуються шляхом зміни насамперед федерального законодавства і законодавства земель. Зокрема, Федеральним законом 1994 р. «Про торгівлю цінними паперами» визначено, що окремі види порушення правил торгівлі цінними паперами караються позбавленням волі терміном до 5 років. Одночасно зловживання у цій сфері економічної діяльності караються за Кримінальним кодексом Німеччини. Цінні папери як предмет злочину не завжди прямо вказуються; як правило, говориться про різні форми фінансового шахрайства. Так, відповідно до § 263 розділу 22 «Шахрайство» КК Німеччини, кримінальній відповідальності підлягає той, «хто діє з наміром отримати для себе або третьої особи майнову вигоду, заподіює шкоду майну іншої особи шляхом повідомлення неправдивих фактів, або їх спотворення, або приховування справжніх фактів і вводить в оману потерпілого або підтримує його ілюзію» [3, с. 272-274].

У § 264, 265, 265а, 265в визначено конкретні види шахрайств: отримання субсидії шляхом шахрайства; страхове шахрайство; отримання послуг нечесним шляхом; обман, пов'язаний з кредитуванням [3, с. 272-274]. У КК Німеччини (в редакції 1998 р.) є норми, якими передбачені зловживання за конкретні види зловживань з цінними паперами. Наприклад, у § 264а зазначається, що до позбавлення волі до трьох років або грошовим штрафом притягуються ті, хто пов'язаний:

- з продажем цінних паперів, передачею переважного права акціонера на придбання нових акцій або своєї частки, котра повинна бути отримана від участі у діяльності підприємства;
- з пропозицією про підвищення своєї участі у частці у проспектах або обзорах про майновий стан повідомляє широкому колу осіб неправдиві дані про вигоду такого придбання стосовно значимих для вирішення щодо купівлі або підвищення їх курсу обставин або замовчує невідомі факти такого придбання.

Специфічною ознакою § 264а КК Німеччини, яка відрізняє його від відповідних норм кримінального законодавства інших країн, є те, що ним передбачено звільнення від покарання винного, якщо він добровільно запобігає настанню злочинних наслідків у вигляді отримання або збільшення певної вигоди. Така ж ситуація має місце у випадку, коли ним прикладено значних зусиль для запобігання злочинним результатам, причому для правової оцінки немає значення, чи зміг він цьому збитку запобігти.

Намагання безпосередньо визначити цінні папери як предмет злочину характерно і для кримінального законодавства інших країн Західної Європи. Так, у Кримінальному кодексі

Франції, що запровадив і в той же час модифікував норми щодо майнових злочинів, які містилися в Кодексі Наполеона 1810 р., питання захисту ринку цінних паперів знайшли своє вирішення у загальній нормі щодо шахрайства (ст. 313-1 розділу I «Про шахрайство» гл. 3 «Про шахрайство та подібні злочинні діяння») [4]. Шахрайством визнається омана фізичної або юридичної особи шляхом використання вигаданого імені та вигаданої посади, або шляхом зловживання посадою або становищем, або шляхом використання оманливих дій для того, щоб змусити цю особу у збиток собі або у збиток третім особам передати грошові кошти, цінності або будь-яке майно, надати послугу або подати будь-який документ, який містить зобов'язання чи звільнення від зобов'язання. У переліку обтяжуючих обставин французький законодавець зазначає шахрайство, вчинене: особою, яка є представником державної влади або на котру покладено будь-яке завдання органу державного апарату при здійсненні або у зв'язку зі здійсненням її функцій або завдання; особою, що звертається за допомогою до населення з метою збору коштів для надання гуманітарної або соціальної допомоги; у збиток особі, особлива безпорадність якої обумовлена її віком, хворобою, фізичними вадами або станом вагітності, явна або відома виконавцю; організованою бандою. Кваліфіковані склади злочинів, враховуючи діяння, пов'язані з емісією цінних паперів, караються позбавленням волі на термін до семи років та штрафом 5 млн франків [5, с. 122].

Специфічний підхід до вирішення питання про відповідальність за злочинні порушення на ринку цінних паперів має місце в КК Іспанії, ст. 285 якого передбачено, що той, хто безпосередньо або через посередника використовує інформацію, що має значення для котирування будь-якого виду цінних паперів або обігових документів на організованому офіційному або визнаному ринку, до якої він мав доступ у зв'язку з виконанням професійної або підприємницької діяльності, набуваючи для себе або третьої особи економічну вигоду на суму, що перевищує 65 млн песет (відповідна сума в євро) або завдає збиток на таку ж суму, карається позбавленням волі на строк від одного до чотирьох років та штрафом у розмірі потрійної вартості отриманого ним прибутку [6].

Кваліфікаційні ознаки цього діяння в КК Іспанії виділено в окрему норму (ст. 286). Позбавлення волі на термін від чотирьох до шести років та штраф на суму від 12 до 24 місячної заробітної платні призначається у випадку, якщо при вчиненні злочину, зазначеного у ст. 285, мали місце такі обставини: 1) вчинення такої злочинної діяльності є для суб'єкта звичною; 2) отримана вигода є очевидно важливою; 3) загальним інтересам спричинено тяжкі збитки.

Інші види злочинних діянь на ринку цінних паперів (порушення порядку випуску (емісії) цінних паперів, злісне ухилення від подання емітентом інформації про цінні папери інвестору тощо) за КК Іспанії визнається шахрайством. Остання визнається як обман з метою збагачення, достатній для виникнення омани в іншої особи, що провокує її на вчинення дій щодо розпорядження майна, на шкоду самій собі або іншій особі. Шахрайством за іспанським КК вважається також маніпулювання інформацією, в результаті чого відбувається неправомірна передача наявного майна у збиток третім особам. Покарання за шахрайство настає у випадку, якщо шахрайськими діями було спричинено збиток на суму, що перевищує 50 тис. песет. Кваліфікованим цей злочин визнається у тому випадку, якщо суб'єкт застосував фіктивну угоду, недозволені боргові зобов'язання, фальсифіковані документи, в яких використовувався підпис іншої особи. Покарання за кваліфіковане шахрайство – позбавлення волі на термін від одного до шести років та штраф на суму від шести до двадцяти розмірів заробітної платні.

Певний науковий інтерес викликає кримінальне законодавство невеликих за чисельністю населення та територіями країн Західної Європи. У цьому аспекті найбільш типовими є Голландія, Данія та Швеція. Для цих країн характерним є намагання наблизити загальну спрямованість і зміст норм кримінальної відповідальності за злочини на ринку цінних паперів до законодавства інших країн Європейського Союзу, а наявні особливості головним чином виявляються, по-перше, в окремій деталізації та конкретизації в нормах предмета злочинного посягання, об'єктивної сторони злочину; по-друге, у видах та розмірі покарання за вчинені діяння.

Таким чином, у країнах Східної Європи після розвалу СРСР та ліквідації СЕВ кримінальне законодавство в частині, яка стосується кримінально-правового забезпечення ринку цінних паперів, стало більш наближеним до західних стандартів, з акцентом на посилення жорсткості санкцій за ці діяння. Більш жорсткі санкції за злочини, що порушують встановлений

порядок випуску і обігу цінних паперів, у країнах Східної Європи пояснюються головним чином необхідністю належного захисту нових ринкових відносин.

Необхідно також зазначити, що загальні принципи, цілі, задачі, засоби кримінально-правового впливу на осіб, які вчиняють зловживання на ринку цінних паперів, у деяких західноєвропейських країнах передбачаються не лише у кримінальних кодексах, але також у цивільному та фінансовому законодавстві цих держав.

Список використаної літератури:

1. Рене Д. Основные правовые системы современности. – М., 1967.
2. Objectives and Principles of securities regulation. International organization of securities commission September, 1998 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://iosco.org>
3. Рубцов Б.В. Мировые рынки ценных бумаг. – М., 2002.
4. Уголовный кодекс Франции. – СПб., 2002.
5. Новый УК Франции. – М., 1993.
6. Уголовный кодекс Испании. – М., 1998.

Надійшла до редакції 27.11.2012

ЛИПКО О.Ю., здобувач
(Національний університет «Юридична академія
України імені Ярослава Мудрого»)

УДК 347.73

ДО ПИТАННЯ ПРО ПОДАТОК ЯК ОBOB'ЯЗКОВИЙ ПЛАТІЖ

Акцентовано увагу на такій характерній рисі податку, як обов'язковість, розкрито особливості державного примусу, який може бути застосований в тій ситуації, коли платники податків вчиняють певні правопорушення.

я ц 4 я ц 4 обов'язкові платежі, сплата податку, правовий примус, метод правового регулювання.

Акцентируется внимание на такой характерной особенности налога, как обязательность, раскрываются признаки государственного принуждения, которое может применяться в той ситуации, когда налогоплательщики совершают определенные правонарушения.

я ц 4 я ц 4 обязательные платежи, уплата налога, правовое принуждение, метод правового регулирования.

In this article, the author focuses on a characteristic feature of the tax, as required. We also reveal features of state coercion, which can be applied in a situation where taxpayers commit certain offenses.

Keywords: compulsory fees, taxes, law enforcement, the method of legal regulation.

Обов'язковість податку виходить у першу чергу із норми ст. 67 Конституції України [1], яка передбачає, що кожен зобов'язаний сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, встановлених законом. Саме закріплення обов'язку сплачувати податки на рівні Основного Закону України визначає особливе місце податків у державі, які фактично дозволяють останній виконувати покладені на неї функції. Визначення податкового обов'язку як одного із основних обов'язків притаманне і багатьом іншим країнам світу. Так, у ст. 57 Конституції Російської Федерації [2] передбачено, що кожен зобов'язаний сплачувати законно встановлені податки і збори. Закони, які встановлюють нові податки або погіршують становище платників податків, зворотної сили не мають. Конституція Іспанії [3] у ст. 31 закріплює, що кожен бере участь у фінансуванні суспільних витрат відповідно до своїх економічних можливостей за допомогою справедливої податкової системи, заснованої на принципах рівності та прогресивного оподаткування, яка ні в якому разі не повинна передбачати конфіскацію.

Слово «обов'язкові» відрізняє податки від доходів з приватного господарства держави: доходи, що надходять у скарбницю з державного майна і ґрунтуються на вільному обміні цінностей і не сполучені для приватних господарств із зобов'язанням сплачувати їх без отримання від держави відповідної цінності [4, с. 486]. Через обов'язковість податково-правових норм,

